

Міжнародні економічні відносини

УДК 338.48

Мальська Марта Пилипівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму*

Львівський національний університет імені Івана Франка

Мальская Марта Филипповна

*доктор экономических наук, профессор,
заведующая кафедрой туризма*

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

Malska Marta

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Tourism
Ivan Franko National University of Lviv*

Грицишин Анна Тарасівна

*кандидат економічних наук, асистент кафедри туризму
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Грицишин Анна Тарасовна

*кандидат экономических наук, ассистент кафедры туризма
Львовский национальный университет имени Ивана Франко*

Hrytsyshyn Anna

*PhD in Economics, Assistant Professor of the Department of Tourism
Ivan Franko National University of Lviv*

**ФУНКЦІЇ ТА ДИСФУНКЦІЇ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В
КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА ТУРИСТИЧНИЙ ПРОСТІР
ФУНКЦИИ И ДИСФУНКЦИИ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМА В
КОНТЕКСТЕ ВЛИЯНИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО**

FUNCTIONS AND DYSFUNCTIONS OF FESTIVAL TOURISM IN THE CONTEXT OF IMPACT ON TOURIST SPACE

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню функцій та дисфункцій фестивального туризму в контексті туристичного простору. Фестивалі стають дедалі більше популярними та відіграють важливу роль у розвитку туризму. Подорожі з метою відвідування фестивалів трактуються як окремий вид туризму, що називається фестивальним туризмом. Такий вид туризму має істотний вплив на туристичний простір. Позитивний вплив називають функціями фестивального туризму. Своєю чергою негативні наслідки описують як дисфункції фестивального туризму.*

У статті проаналізовано функції та дисфункції фестивального туризму в контексті чотирьох основних елементів туристичного простору, а саме: природної спадщини, культурної спадщини, інфраструктури та людини як суб'єкта туристичного простору.

Встановлено, що фестивалі впливають на природну спадщину, сприяючи охороні навколишнього середовища. Вони представляють матеріальну та нематеріальну культуру, а також залучають туристів до об'єктів культурної спадщини. Фестивальні події пропагують культуру, дають змогу відчутти її, забезпечують туристів розвагами та пропонують можливість цікаво провести вільний час. Фестивалі також впливають на туристичну інфраструктуру, створюють можливість навчатися, обмінюватися інформацією, досвідом та ідеями. Фестивалі сприяють толерантності та мультикультуралізму. Всі ці елементи є позитивним впливом (функціями) фестивального туризму.

У статті наголошено, що фестивальний туризм має також і негативні наслідки (дисфункції). Зокрема, сюди належать забруднення навколишнього середовища, фальсифікація культурної спадщини,

зношення або руйнування інфраструктури під час фестивалів. Ряд дисфункцій фестивального туризму стосується людей як суб'єктів, що формують туристичний простір. У цьому випадку негативні явища означають конфлікти між місцевими жителями та відвідувачами фестивалів, можливі заворушення та цілеспрямоване виключення частини місцевої громади із фестивального простору.

Ключові слова: туризм, фестивальний туризм, функції фестивального туризму, дисфункції фестивального туризму, туристичний простір.

Анотація. Стаття посвячена дослідженню функцій і дисфункцій фестивального туризму в контексті туристичного простору. Фестивали стають все більш популярними і грають важливу роль у розвитку туризму. Подорожі з метою відвідування фестивалів розглядаються як окремий вид туризму, а саме фестивальний туризм. Цей вид туризму має суттєвий вплив на туристичне простір. Позитивний вплив називають функціями фестивального туризму. В свою чергу негативні наслідки описують як дисфункції фестивального туризму.

У статті проаналізовані функції і дисфункції фестивального туризму в контексті чотирьох основних елементів туристичного простору, а саме: природного насліддя, культурного насліддя, інфраструктури і людини як суб'єкта туристичного простору.

Встановлено, що фестивали впливають на природне насліддя, сприяючи захисту навколишнього середовища. Вони представляють матеріальну і нематеріальну культуру, а також приваляють туристів до об'єктів культурного насліддя. Фестивальні події пропагандують культуру, дозволяють відчути її, забезпечують туристів розвагами і пропонують можливість цікаво провести

свободное время. Фестивали также влияют на туристическую инфраструктуру, создают возможность учиться, обмениваться информацией, опытом и идеями. Фестивали способствуют толерантности и мультикультурализму. Все эти элементы являются положительным воздействием (функциями) фестивального туризма.

В статье отмечается, что фестивальный туризм имеет также и негативные последствия (дисфункции). В частности, сюда относятся загрязнение окружающей среды, фальсификация культурного наследия, износ или разрушения инфраструктуры во время фестивалей. Ряд дисфункций фестивального туризма касается людей как субъектов, формирующих туристическое пространство. В этом случае негативные явления означают конфликты между местными жителями и посетителями фестивалей, возможные беспорядки и целенаправленное исключение части местной общины с фестивального пространства.

Ключевые слова: туризм, фестивальный туризм, функции фестивального туризма, дисфункции фестивального туризма, туристическое пространство.

Summary. *The article deals with functions and dysfunctions of festival tourism in the context of impact on tourist space. Festivals are a rapidly developing phenomenon, which play a major role in the development of tourism. Travel to visit a festival may be treated as a separate type of tourism called festival tourism. It has a substantial influence on the tourist space. If the impacts are positive, they are referred to as functions of festival tourism. There are also negative impacts described as the dysfunctions of festival tourism.*

The article analyzes functions and dysfunctions of festival tourism in the context of four main elements of tourist space, namely: natural heritage, cultural heritage, infrastructure and man as a subject of tourist space.

It has been established that festivals have an influence on the natural heritage, for example by promoting nature protection. They present material and nonmaterial culture, and attract tourists to cultural heritage sites. They are events which promote culture and make it possible to experience it, provide tourists with entertainment and offer them an opportunity to spend their free time in an interesting way. Festivals also have an influence on the tourist infrastructure. They offer an opportunity to exchange information and ideas, as well as to learn. Festivals promote tolerance and multiculturalism. All these elements are the positive impacts (functions) of festival tourism.

The article emphasizes that festival tourism also has negative impacts (dysfunctions). In particular, these include environmental pollution, falsification of the cultural heritage presented during festivals, wear or even destruction of infrastructure due to the festival tourists' activities. A number of festival tourism dysfunctions concern people as the subjects shaping the tourist space. In this case, negative phenomena mean conflicts between the local inhabitants and festival tourists, purposeful exclusion of a part of the local community from the festival space.

Keywords: *tourism, festival tourism, functions of the festival tourism, dysfunctions of the festival tourism, tourist space.*

Постановка проблеми. Фестивальний туризм, як і туризм загалом, може мати позитивний або негативний вплив на навколишнє середовище. Такі позитивні аспекти, як створення можливостей для відпочинку та відвідування місць, або створення робочих місць називають функціями туризму. Якщо туризм пов'язаний з патологічними явищами, такими як підвищення рівня злочинності, погіршення стану навколишнього середовища чи зростанням інфляції, говорять про дисфункції туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням різних аспектів фестивального туризму займалися багато зарубіжних вчених,

зокрема, Д. Гетц [10], Дж. Голдблатт [11], М. Де Валк [9], В. Кадні [8], У. Кулшрешта [12], К. Лі [13] та ін. Серед вітчизняних вчених свої праці дослідженню фестивального присвятили Ю. Грицку [1], Ю. Пачос [6], М. Топорницька [7] та ін. Незважаючи на вагомий внесок учених, проблема функцій та дисфункцій фестивального туризму не є достатньо вивченою як у зарубіжній, так і у вітчизняній науці, а тому потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження та аналіз основних функцій та дисфункцій фестивального туризму в контексті впливу на основні елементи туристичного простору.

Виклад основного матеріалу. Загалом виділяють чотири основні елементи туристичного простору: 1) природну спадщину (включаючи елементи, які створені природою та складають туристичні цінності даної території); 2) культурну спадщину (включаючи туристичні ресурси даної території, створені людьми в даному просторі); 3) інфраструктуру або пов'язані з туризмом ресурси, які доповнюють природні елементи та роблять туристичну пропозицію більш привабливою; 4) людей як суб'єктів туристичного простору, що здійснюють певну туристичну діяльність (організують туристичний простір та здійснюють в ньому господарську діяльність) [8, с. 107].

Розглянемо детальніше основні функції та дисфункції фестивального туризму в межах кожного з елементів туристичного простору.

1) Природна спадщина. Що стосується даного елемента туристичного простору, то головною функцією фестивального туризму є просування ідей охорони навколишнього природного середовища та сталого розвитку. Одним з яскравих прикладів є проведення фестивалю ЕКОТОРФІЛМ [2]. Це міжнародний фестиваль сталого розвитку, який щорічно проходить у Словаччині. Подібні функції виконує також фестиваль FICA (Festival Internacional de Cinema e Vídeo Ambiental –

Міжнародний фестиваль екологічного кіно та відео), який присвячений проблемам довкілля [3]. Захід організовується у місті Гояс (Бразилія) та є одним із найбільших у світі. На фестивалі представляють переважно документальні фільми, що демонструють особливості природи, загрози навколишньому середовищу, спричинені діяльністю людини, зникаючі зони (наприклад, тропічні ліси) та види. Організатори фестивалю також пропагують проєкологічне ставлення та описують цікаві ініціативи з охорони природи.

До дисфункцій або негативного впливу фестивального туризму на природну спадщину можна віднести:

- загрози для природного середовища (води, атмосфери, клімату), спричинені збільшенням забруднення навколишнього середовища;
- можливе знищення зелених насаджень у разі проведення фестивалів просто неба.

Прикладом негативного впливу фестивалів на навколишнє середовище є Дівалі – індійський фестиваль вогнів, під час святкування якого на всій території Індії використовують величезні феєрверки, що згубно впливають на атмосферу та навколишнє середовище [12].

2) *Культурна спадщина.* Фестивалі часто проводять в музеях, галереях, театрах, музичних залах та інших об'єктах матеріальної культурної спадщини. В межах даного елемента туристичного простору основними функціями фестивального туризму є:

- залучення нових відвідувачів до об'єктів матеріальної спадщини, таких як музеї чи галереї;
- можливість культивувати та розвивати місцеву та регіональну культурну спадщину;
- надання туристам можливості ознайомитися з культурною спадщиною;

- пропагування високої культури, наприклад, під час фестивалів мистецтв.

Прикладом може слугувати відомий фестиваль балету під назвою «Балетні зустрічі», який проходить у Великому театрі в місті Лодзь (Польща) [5]. Слід зазначити, що через фестивалі туристи можуть також вивчати нематеріальну спадщину, часто недоступну в інших місцях, наприклад, невідомих місцевих митців, звичаї та фольклор. Прикладом таких подій є проведення етнофестивалів.

Що стосується дисфункцій фестивального туризму в рамках культурної спадщини, то до них належать:

- втрата автентичності місцевої та регіональної спадщини шляхом пристосування її до потреб туристів;
- небезпека, пов'язана з представленням фальшивої культурної спадщини, «пристосованої» для задоволення очікувань туристів.

На жаль, фестивалі часто ризикують втратити свою автентичність, оскільки їхні програми та презентації художників часто пристосовані до смаків туристів. Щоб їх задовольнити, організатори фестивалю можуть слідувати сучасній моді на туристичному ринку, дотримуватися культурних стереотипів у даній місцевості тощо. Модифікована таким чином культурна спадщина надсилає хибні повідомлення.

3) *Інфраструктура*. Позитивним впливом на інфраструктуру або ж функціями фестивального туризму можна вважати:

- будівництво об'єктів з метою організації великих фестивалів, розвитку туристичної інфраструктури, пов'язаної з культурою та розвагами;
- розвиток інфраструктури розміщення та громадського харчування з метою задоволення потреб туристів.

Прикладами функцій фестивального туризму в контексті інфраструктури є побудова великих фестивальних об'єктів для проведення

кінофестивалів у Каннах (Палац фестивалів – Palais des Festivals) та Берліні (Палац Берлінале – Berlinale Palast). У районах, де протягом року організовується багато фестивалів або окремі заходи приваблюють тисячі людей, також розвивається інфраструктура громадського харчування та готелів [9].

Дисфункції фестивального туризму включають швидший знос деяких елементів, таких як транспортна інфраструктура. Посилений туристичний рух та приплив фестивальних туристів може спричинити швидший знос доріг, залізничних ліній або погіршення стану міського транспортного сполучення. Отже, до негативного впливу на інфраструктуру або дисфункцій фестивального туризму відносять:

- швидший знос деяких елементів інфраструктури, наприклад, транспорту, спричинений інтенсивним туристичним рухом;
- можливі пошкодження інфраструктури в результаті вандалізму.

Наприклад, польські ЗМІ часто порушують проблему пошкодження поїздів та залізничної інфраструктури групами молоді, які їдуть на великий польський музичний фестиваль «Woodstock Stop». Фестиваль створений за зразком американського оригіналу та представляє сучасні польські колективи. Щороку його відвідує велика кількість людей і такий величезний туристичний рух іноді спричиняє пошкодження інфраструктури.

4) *Людина як суб'єкт туристичного простору.* Фестивалі є формою організації вільного часу місцевих мешканців та туристів. Події дають людям змогу насолодитися культурою та розвагами, звільнитися від повсякденності, познайомитися з новими людьми та провести додатковий час із сім'єю. Більше того, фестивалі дають можливість людям реалізовувати свої інтереси. Деякі фестивалі мають освітні цілі, показують соціальні проблеми та формують просоціальні установки.

Фестивалі дають можливість людям розвивати міжособистісні стосунки, створюючи тим самим загально визнаний соціальний капітал. Він відрізняється від інших видів капіталу (фінансового, інтелектуального чи людського), оскільки формується міжособистісними відносинами та соціальними нормами. Фестивалі підсилюють соціальний капітал, оскільки вони є простором, де зустрічаються люди зі схожими інтересами та однаковим соціальним походженням. Відвідувачі фестивалів мають багато спільного, часто вступають у дружні відносини під час заходу і продовжують їх згодом у приватному та професійному житті.

Ще однією важливою функцією фестивалів є надання можливості представляти різні національні меншини. У багатоетнічних суспільствах, таких як США, Австралія та Нова Зеландія, мультикультурні фестивалі, що представляють культури етнічних меншин, дуже популярні [13, с. 65]. Чудовим прикладом є великий мультикультурний фестиваль Pasifika Festival в м. Окленд (Нова Зеландія), присвячений іммігрантам з Тихоокеанських островів, які проживають у Новій Зеландії [4].

Ще одним прикладом такого роду заходів є Фестиваль української культури у місті Сопот (Польща), який є найбільш видовищною та найстарішою культурною подією української меншини, що проживає в Польщі. Фестиваль було започатковано Об'єднанням українців у Польщі (ОУП) у 1967 році з метою презентації культурних надбань української меншини та сучасних зразків культури з України [6, с. 103].

З точки зору місцевого населення, важливо, щоб проведення фестивалів забезпечувало додаткові робочі місця у сфері послуг. Існує ряд досліджень, які показують, що фестивалі є елементом економічного зростання фестивальних напрямків.

Таким чином, до позитивного впливу фестивального туризму в рамках людини як суб'єкта туристичного простору належать:

- створення місця, де туристи можуть цікаво проводити вільний час та задовольняти свої інтереси;
- простір для обміну ідеями та думками, а також для освіти;
- місце, де закладаються та розвиваються міжособистісні стосунки;
- просування ідеї мультикультуралізму за допомогою фестивалів, що особливо важливо у багатоетнічних суспільствах;
- створення робочих місць для місцевого населення у секторі надання послуг під час проведення фестивалю.

На жаль, часто трапляються і негативні наслідки фестивалів, до яких належать конфлікти між місцевими жителями та відвідувачами фестивалів. Вони виникають внаслідок незручностей, спричинених організацією заходів, таких як затори на дорогах, проблеми з паркуванням, скупчення людей біля фестивальных закладів, шум та підвищенням цін на послуги і товари через збільшений попит.

Ще однією серйозною соціальною проблемою, пов'язаною з проведенням фестивалів, є відсторонення деяких мешканців від участі у них. Іноді певні групи населення міста (бідні верстви населення та мешканців з поганою репутацією) переселяються, щоб «очистити» фестивальний простір від людей, які не відповідають позитивному іміджу туристичного напрямку, створеного для туристів.

Отже, дисфункціями фестивального туризму в контексті даного елемента туристичного простору можна вважати:

- можливі конфлікти між туристами-відвідувачами фестивалів та мешканцями районів, де проводяться фестивалі;
- зловживання алкоголем та наркотиками під час деяких фестивалів;
- можливі злочини та заворушення.

Висновки. Враховуючи всі можливі наслідки, фестивальний туризм є досить багатовимірним явищем. Однак можна стверджувати, що в підсумку домінують все-таки його позитивні сторони (функції). Особливо

важливі функції фестивального туризму пов'язані із соціальним розвитком, підтримкою культурної діяльності та закладів культури, а також створенням нової інфраструктури. Можливість цікаво проводити вільний час, розвивати власні інтереси та створювати нові міжособистісні відносини формують не менш важливі функції фестивального туризму. Однак з іншого боку, не потрібно нехтувати негативними сторонами (дисфункціями) фестивального туризму. Щоб їх зменшити, необхідно належним чином здійснювати менеджмент фестивалів, а також тісно співпрацювати з місцевою владою, мешканцями та підприємцями.

Література

1. Грицку Ю., Бучко Ж. Фестивальний туризм в системі рекреаційно-туристської діяльності // Науковий вісник Чернівецького університету. 2010. Вип. 519–520. С. 56–60.
2. Офіційний сайт фестивалю «Ekotopfilm». URL: <https://www.ekotopfilm.sk/>.
3. Офіційний сайт фестивалю «FICA». URL: <http://www.fica.go.gov.br/>.
4. Офіційний сайт фестивалю «Pasifika Festival». URL: <https://www.aucklandnz.com/pasifika-festival-2021>.
5. Офіційний сайт фестивалю «The Lodz Ballet Meetings». URL: <https://www.midatlanticarts.org/international-festival/the-lodz-ballet-meetings/>.
6. Пачос Ю. Фестивалі української культури в Польщі на початку XXI ст. як форма збереження ідентичності українців // Політичне життя. 2016. №1. С. 102–107.
7. Топорницька М. Місце фестивального туризму у класифікаційній схемі масових видів туризму // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. 2012. Вип. 29(2). С. 246–253.

8. Cudny W. Festival Tourism – the Concept, Key Functions and Dysfunctions in the Context of Tourism Geography Studies // *Geographical Journal*. 2013. Vol. 65 (3). P. 105–118.
9. De Valck M. *Film Festivals: from European Geopolitics to Global Cinephilia*. Amsterdam University Press. 2007. 248 p.
10. Getz D. *Festivals, Special Events, and Tourism*. URL: https://www.academia.edu/1256281/Festivals_special_events_and_tourism.
11. Goldblatt J. *Special Events. Event Leadership for a New World*. Hoboken: John Wiley. [4th Ed.] 2005. 528 p.
12. Kulshreshta U., Nageswara Rao T., Azhaguvel S., Kulshres Tha M. J. Emissions and Accumulation of Metals in the Atmosphere due to Crackers and Sparkles during Diwali Festival in India // *Atmospheric Environment*. 2004. No. 38. P. 4421–4425.
13. Lee C., Lee Y., Wicks B. Segmentation of Festival Motivation by Nationality and Satisfaction // *Tourism Management*. 2004. Vol. 25. P. 61–70.

References

1. Ghrycku Ju., Buchko Zh. Festyvaljnyj turyzm v systemi rekreacijno-turystysjkoji dijalnosti // *Naukovyj visnyk Cherniveckogho universytetu*. 2010. No. 519–520. P. 56–60.
2. Official website of the festival «Ekotopfilm» [Online]. URL: <https://www.ekotopfilm.sk/>.
3. Official website of the festival «FICA» [Online]. URL: <http://www.fica.go.gov.br/>.
4. Official website of the festival «Pasifika Festival» [Online]. URL: <https://www.aucklandnz.com/pasifika-festival-2021>.

5. Official website of the festival «The Lodz Ballet Meetings». [Online]. URL: <https://www.midatlanticarts.org/international-festival/the-lodz-ballet-meetings/>.
6. Pachos Ju. Festyvali ukrajinsjkoji kuljтуры v Poljskhi na pochatku KhKhI st. jak forma zberezhennja identychnosti ukrajinciv // Politychne zhyttja. 2016. No. 1. P. 102–107.
7. Topornycjka M. Misce festyvaljnogho turyzmu u klasyfikacijnij skhemi masovykh vydiv turyzmu // Visnyk Ljvivs'kogho universytetu. Serija: Mizhnarodni vidnosyny. 2012. No. 29(2). P. 246–253.
8. Cudny W. Festival Tourism – the Concept, Key Functions and Dysfunctions in the Context of Tourism Geography Studies // Geographical Journal. 2013. Vol. 65 (3). P. 105–118.
9. De Valck M. Film Festivals: from European Geopolitics to Global Cinephilia. Amsterdam University Press. 2007. 248 p.
10. Getz D. Festivals, Special Events, and Tourism. URL: https://www.academia.edu/1256281/Festivals_special_events_and_tourism.
11. Goldblatt J. A Future for Event Management. The Analysis of Major Trends Impacting the Emerging Profession. In: J. Allen et al. (eds.). 2000. P. 1–8.
12. Kulshreshta U., Nageswara Rao T., Azhaguvel S., Kulshres Tha M. J. Emissions and Accumulation of Metals in the Atmosphere due to Crackers and Sparkles during Diwali Festival in India // Atmospheric Environment. 2004. No. 38. P. 4421–4425.
13. Lee C., Lee Y., Wicks B. Segmentation of Festival Motivation by Nationality and Satisfaction // Tourism Management. 2004. Vol. 25. P. 61–70.